

תיקוני עירובין

גליון שאלות הלכתיות

המתחדשות מידי שבוע בבדיקת העירובים השכונתיים

גליון מס' 322
אייר תשפ"ב

מוקד העירוב
בארץ הקודש
054-84-833-20

עירובין למעשה
עיון | שימוש | כשרות

ב. הרב שליט"א עורר שיש ענין אחר של הפסד מאכל הראוי לבהמה, ויש להאריך בזה אם יש קדושה לכל צמח שראוי לבהמה, אם כן יהיה אסור לדרוך וללכת בקוצים, ועל כרחך שאם אינו עומד לכך אינו מקבל קדושה. ואכמ"ל.

גיזום הצמחים בישוב הזון יחזקאל

מכיון שבישוב קוממיות לא התאפשר לסדר להדר את העירוב בענין זה, נסענו לישוב חזון יחזקאל, שנמצא סמוך ונראה לקוממיות, ומסתמא גם שם גדלו הצמחים. אך בעירוב של חזון יחזקאל רוב ההיקף הוא ע"י גדר ממש, שבה אין לנו את הבעיות הנ"ל של עמוד שמוקף במחיצה וכו', ויש רק מעט צורות הפתח שנמצאות בשטח אדמה שיכול לצמות. הגענו לשם ובדקנו, ובאמת גדלו שם צמחי בר רבים, אבל שם לא גדלו צמחים גבוהים כל כך, וגם לא קוצניים כל כך, ובכל זאת הם הגיעו לגובה יותר ממטר.

לאור הגיון וראים את כל אורך הפתח

אלא שכאן האחראי על העירוב כבר ניסה לפתור את הבעיה בעצמו, ופנה למי שמתעסק בגינות שבמושב, והוא הציע שירסס את המקומות שסביב לעמודים, וכן לאורך קו חוטי העירוב, והריסוס ימנע את הצמחים. והנה יש מקרים שהריסוס אוכל את הצמחים ומרסק אותם כעבור שבוע או שבועיים מהריסוס, אבל יש צמחים שאים נפסדים מהריסוס, והריסוס רק מונע שלא ימשיכו לצמות, ובמקרה זה עדיין היתה בעיה שהצמחים עמדו לגובה מחיצה תחת צורת הפתח.

במקום הזה עשינו את הגיזום לאורך כל החוטים והעמודים, באמצעות מכשיר מיוחד שקיבלנו מאברך שמשיע הרבה למוקד העירוב, והשארנו מעט על פני הקרקע [כי מדיני העירוב העיקר שלא יהיה גובה י' טפחים], וגם הצמחים לא נפסדו, כי הם בסה"כ נשכבו ונערמו בגובה נמוך בצד שמחוץ לקו העירוב, [וגם בישוב זה אינם עומדים להאכילם לבהמה], ובכך זכינו לסייע לאחראי המסור, לסדר את העירוב שיהיה מהודר ברמת הכשרות הנהוגה בעירובים השכונתיים, כראוי לציבור בני התורה.

סיוור בעירוב בדרום עם הנציגים בקמפיין "עירובין זה לזה"

במקביל לעבודות בהידור העירובים הטובים, עסקנו בשבוע האחרון גם בעירובי הערים שכשרותם ברמה פחותה, אבל גם בהם צריך שיתקיימו כללי ההלכה לפחות לפי השיטות המקילות, אבל אם גם זה אינו תקין, הרי אין כלל על מה לסמוך, וכל הוצאת חפץ בעיר היא איסור לכלל הדעות.

לפני שבוע יצאנו לסיור בשטח באחת הערים בדרום, יחד עם קבוצה של אברכים שהשתתפו וסייעו בקמפיין הגדול "עירובין זה לזה", ונתנו להם את ההזדמנות לראות בעצמם את הפעילות בשטח. יצאנו בשעת בוקר, הסתובבנו שעות רבות סביב עיר אחת עד שהקפנו את רוב העיר, וראינו מגוון דינים והלכות מעשיות. האברכים שהיו כבר במסגרת השיעורים, ידעו מעצמם לשים לב להרבה דינים, ושאלו וחקרו על מה מקפידים מעיקר הדין ובמה מקילים, מה הטעם לכל דבר, והסיוור היה כמו בית מדרש מהלך בשדות.

האברכים בדיון הלכתי על שפת הנחל בעיר בדרום

חישוב השיטות המתירות את העירוב בנחל

בשלב מסוים הגענו אל נחל ארוך שעובר סמוך לעיר, וגבול העירוב חצה מעליו. האברכים ניגשו אל הנחל והתבוננו בו, כמה התעלה עמוקה, וכמה היא תלולה, וכמה מים עוברים בנחל בעת הזאת ובשאר השנה. הם לא התענינו סתם כמה מים יש בו, אלא כל דבר היה נוגע להלכה, אם השיפוע תלול בשיעור תל המתקט, האם הוא פוסל את העירוב שעובר מעליו, ואם יש זמנים בשנה שהמים שבו עמוקים י' טפחים, האם הוא פוסל את

הזכות של השותפים בתיקון העירובים והצלת רבים מחילול שבת הפעם נשתף את הקוראים בסיפוק ובשמחה שהיתה לצוות מוקד העירוב בשבוע האחרון, בעקבות הפעילות הגדולה שאתם שותפים בה, כל התורמים לקמפיין "עירובין זה לזה" זוכים לעשות שעוד אלפי יהודים ישמרו שבת, זה לא יהודי אחד, זה לא משפחה אחת, אלא אלפים רבים. בשבוע זה עסקנו בטיפול בכמה עירובים, מתוכם היו שני עירובים ששינו את מצבם, אמנם יש הבדל גדול ביניהם, וכל מקום זו זכות לעצמה.

בתקופה זו אנשי העירובים המהודרים מתמודדים עם צמיחה גדולה של קוצים, רק בחודש האחרון הצמחים הכפילו את עצמם, ולא זו בלבד אלא שנהיה קשה יותר לטפל בהם מחמת שהם התקשו. בראש חודש ניסן הכל היה ירוק ויפה, וגם רך שאפשר ללכת עליו, וגם במקומות שהצמחים הגיעו לגובה מטר, לא היה קשה לעבור בהם למי שרצה לפלס דרך. אבל כעת שהסתיימו הגשמים והשמש יצאה במלוא עוצמתה, החלו הצמחים והקוצים להתייבש ולהתקשות, והם נראים צהובים עם תסבוכת קוצנית, שגם אם רוצים לפלס דרך, זה כבר דורש מאמץ גדול, צריך למעוך אותם מכל הכיוונים, ולהידקר מהקוצים היבשים. נוסף על כך בשנה זו במיוחד, שיש מקומות שהקוצים הגיעו לגובה שני מטרים ואפילו יותר, שגם למעוך אות זה דבר לא קל. לדוגמא בישוב קוממיות, היינו בחודש אדר שכבר צמחו צמחי בר לגובה כשמונים ס"מ, אבל היה אפשר לעבור בהם בקלות, היה אפשר לגשת לעמודים ולבדוק את הלחיים, אבל כעת הגענו שוב בשבוע האחרון, והצמחים היו יבשים וקוצניים, והגיעו לגובה שני מטרים ויותר, והקיפו את העמודים באופן שקשה מאוד להגיע אל העמוד, ולא רואים את הלחיים כלל, רק חצי עמוד מבצבץ מעל ראשי הקוצים.

דיני שמיטה בגיזום הקוצים שמפריעים לעירוב

במקרה זה פנינו אל הרב המרא דאתרא שליט"א בישוב לשאול מה אפשר לעשות, והרב אמר שאמנם אנו רוצים שהעירוב יהיה מהודר, אבל מן הראוי גם להדר בשמיטה ולא לקצוץ את הצמחים, ומי אמר שההידור בעירוב יותר מההידור בשמיטה.

והנה לגבי דיני העירוב הבעיה של הקוצים היא, שכאשר הצמחים גבוהים י' טפחים [ואינם מתנדנדים ברוח אחרי שהתייבשו, ולפעמים גם לפני כן], הם יוצרים מחיצה תחת צורת הפתח, שע"ז מקפידים בעירובי השכונות שלא תהיה מחיצה תחת צורת הפתח, ע"פ דברי החזו"א (סי' ע' ס"ק נ"ח).

למי הגיון הנמוכים נבדלים ונטוטריום

ובנוסף כאשר הצמחים הנ"ל מקיפים את העמוד מכל הצדדים, יוצא שהעמוד נמצא כביכול במקום בפני עצמו, ואינו כשר גם לדעת המשנ"ב (סי' שס"ג ס"ק ק"ג). לכן בעירובי השכונות מקפידים לסלק את כל הצמחים שתחת צורת הפתח, באופן שלא יהיה בהם גובה י' טפחים. אבל בעירובי הערים והישובים שאי אפשר להשיג על כך, מקילים לומר שהצמחים אינם חשובים למחיצה במקרים אלו, כיון שלא רוצים אותם, ולא העמידו אותם לשם מחיצה, והם כמו כלי שהונח בפתח. ואע"פ שאם נצטרך אותם הם כשרים לשמש מחיצה אף כשלא התכוונו לכך מראש, כעת שלא רוצים שישמשו מחיצה אינם חשובים להפסיק. אך סברא זו לא נזכרה בפוסקים, וכאמור לא מקילים בה בעירובי השכונות, וחוששים לכך לפסול מעיקר הדין.

לעומת זאת מצד דיני השמיטה, יש שתי נושאים, א. עצם הקצירה של הקוצים, וזה לא מצד איסור קצירה, כי אין בהם מלאכת קצירה כשאינו לשם מאכל, ואינם עומדים למאכל, ורק רוצה לסלק אותם, אלא האיסור משום שנראה מכין את הקרקע לזריעה. ולגבי זה יש להתיר כאשר הגיזום נעשה מחמת צורך אחר, כמו שכתב החזו"א לגבי מקום שיש חשש לנחשים, וכן עושים כשיש חשש לשריפות. וכן יש פתרון שלא מפנים לגמרי, אל משאירים גובה מועט כעשרים ס"מ, שמוכח שאינו לזריעה.

ולא ישים לב אליה, הבדוק עובר ורואה ולא מבחין בבעיה, ואין עוד משהו שיבדוק אחריו ועורך אותו, וכך העירוב נשאר פסול במשך זמן רב רח"ל.

בקצה אזור התעשייה היתה צורת הפתח שמחברת מהמפעל אל גדר הרכבת שממשיכה את גבול העירוב, מרחוק ראינו שני עמודים וחוט מעליהם, אבל כשהתקרבו ראינו שהעמוד אינו מתחיל מהקרקע, אלא מחובר על קיר בטון יותר מי טפחים, וגם נמצא מאחורי גדר הרכבת, דהיינו מחוץ לעירוב. אלא שמקביל אליו במרחק שלשה מטרים היה עמוד חדש תקין שמתחיל מהקרקע, כשר טובו, הבעיה היא רק שהחוט מחובר לעמוד הישן שאינו כשר. כאן כבר

גדלה הפליאה, הרי ראו את הבעיה, ועשו עמוד חדש, ואין האחראי לקשיירת החוטים טועה כל כך וקושר לעמוד שאינו כשר, הרי זה חוסר הבנה מינימלי. איננו יודעים להסביר איך אירע טעות כזו, אבל למדנו מכאן כמה צריך להכשיר מפקחים ראויים שילמדו את הדברים הפוסלים, ויגלו עירנות נכונה, ולא כל מי שעובד במועצה הדתית בבית הקברות, או יודע לקשור חוטים, ראוי לתפקיד אחראי זה של פיקוח העירוב, שיש בו הרבה פרטי הלכות שאינם פשוטים.

חצי שנה הוא לא בדק את הלחי והתברר שהברת חשמל הורידה
דבר נוסף שהתגלה בבדיקה זו, בצד המזרחי של העיר ראינו קו ארוך שמסתמכים על גדרות הרכבת, נכנסו עם הרכב בין הרי החול ועקבנו אחרי החיבור אל הגדר, ומהגדר לעמודי העירוב הממשיכים להקיף את העיר. בשלב מסוים הגענו למקום שלא מצאנו את ההמשך, למרות ההדרכה שקיבלנו, נכנסנו לשדות לחפש את השלמת סגירת העירוב, אך לא מצאנו. התקשרנו לאחראי לשאול, והוא אמר שיש בשדה איזה עמוד חשמל עם לחי, שהוא העירוב. לפי התשובה הבנו שמשוה לא כשורה, וביקנו להיפגש איתו לראות היכן העמוד. הגענו במיוחד למחרת, והוא הכניס אותנו לשדות והראה את עמודי החשמל עם הלחיים, בעוד השישי הוא כבר הראה רק מרחוק, וציין שבעמוד הזה יש חיבור אל הגדר שממשיכה את העירוב. ביקשנו להתקרב אל העמוד כדי לראות אם יש לחי כהלכה, אך הוא סירב ואמר שאינו יכול כי יש שם הרבה קוצים, והוסיף שכבר חצי שנה הוא לא הגיע לבדוק שם. נחרדנו לשמוע את

הדברים כמסיה לפי תומו, כיון שגם אם עשו את העירוב בהתחלה, חייבים לבדוק שהוא לא השתנה. אלא שאנשים נוטים לומר שאין חשש שמשוה יזוז, הרי אנשים לא ילכו לשם. בכל זאת ידוע שבמצביאות יש הרבה מקרים שאירע שינוי, וזה מחייב בדיקה. אמרנו לאחראי או ניכנס בקוצים ובדוק. נכנסנו ופילסנו דרך בקוצים, עד שהגענו לעמוד החשמל, ולצערינו גילינו שאכן העירוב השתנה, הלחי היה זרוק בצד, ובמקומו היה ארון חשמל תלוי על העמוד [בצורה שהארון

אינו כשר ללחי], וכפי הנראה חברת חשמל כן הגיעה גם לקוצים, ועשתה ארון חשמל והסירה את הלחי, ולא היה עירוב כלל. מאז שהותקן הארון.

לאחר שאספנו את מגוון הבעיות הקריטיות של העירוב בעיר, העברנו את הדברים לרב המועצה, ולמועצה, וכן הצטרף אחד מהתושבים שזעק מרה על המכשול הגדול, עד שהם אמרו למוקד העירוב שיתקן את הדברים בדחיפות לפני שבת. יצאנו אל העיר ביום חמישי בבוקר, ועבדנו במשך שעות רבות להתקין עמודים חדשים, לחיים במקומות הנכונים, לגזום הרבה ענפים שמנעו את קשירת החוטים בשני מקומות, וקשרנו את החוטים כראוי. לאחר עבודה מאומצת, יצאנו בשמחה מהעיר, עם זכות שמירת השבת של עשרות אלפי יהודים, שמנעו מהם חילול שבת גדול שהיה מחוסר ידיעה במשך התקופה האחרונה, בכל הוצאת חפץ קטן, ובכל טיול עם עגלה.

אנו מציינים כאן גם את השותפות העצומה של המסייעים לנו להתרחב ולהגיע למקומות רבים, להביא את ידיעת ההלכות ושמירת השבת לעוד אלפי יהודים. זכות השבת תברך את כולנו בבנים צדיקים תלמידי חכמים, ובכריאות ונחת כל הימים.

צורת הפתח שעוברת מעליו. לפי החשבון זה תלוי בשתי שיטות בראשונים, ולכאורה נראה שבה נחלקו המשנ"ב (סי שני"ו) שסובר שתלוי בעומק המים ולא בתלילות, והחזו"א (סי ק"א) שסובר שתלוי בתלילות של דופן התעלה גם בלי המים. קעת אם מקילים שהתלילות לבד לא פוסלת, אבל אם יהיה מים עמוקים י טפחים, יהיה אסור ממה נפשך. [אמנם יש שיטות נוספות בחת"ס (או"ח סי פ"ז) ועוד, שיש עוד קולא באופנים מסוימים ואכמ"ל].

דיני השיחים המשמשים מחיצה

בפינה אחרת בעיר ראינו שורה של עמודי עירוב, ופתאום נפסק רצף העמודים, והמשיך לאחר כמאה מטרים. בשלב זה היה שיח ארוך כעין גדר חי, באורך כל המאה מטרים, והוא שימש את גבול העירוב. האברכים עברו לארכו ודנו מתי אפשר להכשיר את השיח, ומתי לא, מה הדין כאשר יש לו "פטרייה", שנקרא גם בשם "מדרגה הפוכה", דהיינו שפני השיח גבוהים מהקרקע יותר מג' טפחים, אלא שבעומק השיח הוא מגיע עד הקרקע, האם מצרפים את החלק העליון הבלוט בגובה, עם החלק התחתון השוקע בפנים, כאשר ההפרש [שהחלק התחתון שוקע משפת החלק העליון] יותר מג' טפחים. בדין זה יש אריכות בחזו"א, ואין הדברים מוכרעים כ"כ, הגאון רבי מנדל לובין שליט"א חושש בזה להחמיר, אולם יש מרבני זמנינו שמתירים. עוד ביארנו שם שיש לדון כאשר יש גדר רשת שסוגרת את גבול העיר או החצר, אבל צמח סמוך לגדר יש צפוף וחזק, שמכסה אותה לגמרי, האם אפשר לומר שלא מתחשבים בשיחים כלל, ורק הגדר הפנימית היא המחיצה, או שמא בהכרח צריך להתחשב בצורת השיחים, כיון שהם קבועים עליה, ויש לשיחים דין מחיצה, א"כ מה שקבור בתוך השיח אין לו משמעות. וגם בזה דעת הגר"מ שליט"א להחמיר, ויש מרבני זמנינו שמקילים לומר שהשיחים לא משנים את הגדר. [וכן המנהג להתיר להתחשב בגדר שבפנים, אלא שכיון שלא נדפסו דברי המתירים, איננו יכולים לציין כאן].

כמו כן התעורר נידון קשה יותר באמצע אורך השיח, שבו היה קטע קטן באורך מטר אחד, שהשיח היה נמוך מאוד פחות מי טפחים, ואין בו דין מחיצה, אלא שכיון שהפירצה קטנה, היה ראוי להתיר אותה מדין עומד מרובה על הפרוץ. אבל במסגרת השיעורים למדנו באריכות את דיני עומד מרובה, והמחשנו את הבעיה המצויה במצבים אלו בשיחים, שקשה מאוד לומר שהעומד יכול להמשיך בקו ישר, כי בצד אחד השיח בולט פנימה, ובצד השני נדחף לכיוון חוץ, ואין המחיצות מכוונות זה כנגד זה, והרי זה כמו פירצה בקרן זווית. ואע"פ שהשיח גדול ועבה, אבל לא בכל צד נחשב פניו למחיצה, ויש דין שעומד מרובה צריך להמשיך בזווית ישרה עד המחיצה שכנגדה. הדינים האלו אינם מובנים למי שלא התעמק בפרקטיקה של ההלכות האלו, כפי שהיא מובאת במסגרת השיעורים, כי הציור והחשבון אינו דבר פשוט, אבל אברכים אלו שהשתתפו בשיעורים שמו לב מיד לחשבון ההלכתי, עד שהוכרע שצריכים לתקן ולהשלים גדר, כדי למנוע מהעיר חשש בכשרות בדיני פירצה בקרן זווית. העברנו את הדברים לאחד מתושבי העיר, שאמר שידאג להשלים את הפירצה בגדר.

גם כשיש בודק כל שבוע יתכן שאין עירוב

עד כאן היו דברים שיש בהם שיטות המתירות, או לפחות מובן מה התכוון מי שעשה אותם, אבל בהמשך היו דברים מצערים מאוד, שעוררו אותנו לחשוב שלא כל אחראי יודע מה לעשות, וגם כשיש אדם מסור שבדוק כל שבוע יתכן שהעירוב איננו. עירוב זה לא דבר פשוט כלל, ההבנה הפשוטה של העוסקים יכולה לטעות בדברים הפוסלים ממש.

באחד מהרחובות היוצאים מהעיר אל אזור התעשייה, עשו צורת הפתח משני עמודים וחוט, אבל אחד העמודים העמיד בגובה ארבעה מטרים מעל הקיר של המפעל הסמוך. בתחילה היה נראה שהעמוד נמצא בתוך המפעל בקרקע ורק מציץ מלמעלה, ובזה כידוע כתב החת"ס להתיר אם יש בראשו המבצבץ מעל המחיצה שיעור י טפחים, וסבר שכיון שהעמוד ניכר לרחוב, משתייך לרחוב וכשר לצורת הפתח. אבל המשנ"ב (סי שס"ג ס"ק ק"ג) כתב שאם העמיד את אחד מהעמודים בתוך חצר המוקף מד' רוחותיו, לא עשה כלום. ולא הביא כלל שיטה המתירה. [וכן החזו"א פסק שאינו מועיל]. א"כ העירוב במצב הזה אינו כלום לדעת המשנ"ב. האברכים התפלאו מה ראה העובד להכניס עמוד בתוך המפעל, לאחר מכן התברר שהעמוד אינו בתוך המפעל אלא מדובר בחתיכה קטנה שמחוברת מעל הקיר. במצב כזה יתכן שגם החת"ס אינו מתייר, כי העמוד נמצא על גבי מקום אחר, ויתכן גם שאין בקיר רוחב ד' טפחים ואינו חשוב קרקע כלל, וא"כ העמוד אינו כשר כלל.

החוט היה קשור לעמוד פסול למרות שלידי עשו עמוד כשר

ברחוב הסמוך היה עוד מקום שלימד אותנו כמה חשוב הפעילות של מוקד העירוב בבדיקת העירובים בערים ובישובים, למרות שהם לא מבקשים שיבדקו אותם, כי לפעמים מגלים טעות שאף אחד לא שם לב

כמה פעמים כבר ראית את המודעות, רציית להצטרף, ו...פספסת
נצל את ההזדמנות המיוחדת
והצטרף לסידרת השיעורים שמתחילה בימים אלו
הודרו ושימור את מקומך - 055-678-3323

לשיעורי הדרכה דיגיטליים - מכון הלכה למעשה - A532534735@GMAIL.COM